

Granskning av intern kontroll avseende processen för ekonomiskt bistånd

Rapportutkast

Tomelilla kommun

KPMG AB

2023-11-14

Antal sidor 16

Tomelilla kommun

Granskning av intern kontroll avseende processen för ekonomiskt bistånd

2023-11-14

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	2
2	Bakgrund	5
2.1	Syfte, revisionsfråga och avgränsning	5
2.2	Revisionskriterier	6
2.3	Metod	6
3	Resultat av granskningen	7
3.2	Riktlinjer, rutiner och kontrollaktiviteter	8
3.3	Rutiner vid misstankar om bidragsbrott	12
3.4	Samverkan och kompetensstärkning	14
4	Samlad bedömning och rekommendationer	15

1 Sammanfattning

KPMG har av Tomelilla kommuns revisorer fått i uppdrag att översiktligt granska den interna kontrollen avseende processen för ekonomiskt bistånd.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om familjenämnden har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende processen för ekonomiskt bistånd.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att familjenämnden delvis har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende processen för ekonomiskt bistånd.

Familjenämnden bedömer risken för oegentligheter inom ekonomiskt bistånd som låg enligt intervjuer, och inga risker återfinns i verksamhetens riskanalys. Vi bedömer att det är av vikt att ändå återkommande analysera risken för felaktiga utbetalningar och oegentligheter inom ekonomiskt bistånd.

Familjenämnden har upprättade styrdokument för handläggningen av ekonomiskt bistånd med fastställda kontroller rörande uppgifter om klienten, vilka vi bedömer minskar risken för utbetalningar på felaktiga grunder. Vi bedömer dock att egenkontrollerna för att kvalitetssäkra att verksamheten sker enligt upprättade rutiner och riktlinjer bör stärkas.

Familjenämnden har dokumenterade rutiner för vilka åtgärder som ska vidtas vid misstankar om bidragsbrott samt rutiner för återkrav. Vi ser dock att dessa bör förtydligas inom vissa hänseenden.

Vi bedömer att nämnden med fördel kan arbeta mer med kompetensstärkning inom området intern kontroll och risker för felaktiga utbetalningar genom utökad samverkan intern inom kommunen, med relevanta myndigheter och andra kommuner, samt genom att säkerställa regelbundna utbildningar för medarbetare och chefer.

I det följande redovisas våra bedömningar och rekommendationer kopplat till revisionsfrågorna.

Revisionsfråga	Bedömning: Nej	Rekommendationer
Har familjenämnden säkerställt att en riskanalys med inriktning på oegentligheter har genomförts?	Vi bedömer att familjenämnden inte har genomfört en riskanalys med särskilt beaktande av risken för oegentligheter utifrån den dokumentation vi tagit del av.	Beakta oegentligheter i riskanalysarbetet samt att inkludera kontrollmoment kopplat till området i nämndens internkontrollplan.

Revisionsfråga	Bedömning: Ja	Rekommendationer
Har familjenämnden dokumenterade rutiner och riktlinjer för att motverka risken för att felaktigheter inom processen för ekonomiskt bistånd?	Familjenämnden har upprättade dokumenterade rutiner och riktlinjer för att motverka risken för felaktigheter inom processen för ekonomiskt bistånd.	Inga rekommendationer.
Revisionsfråga	Bedömning: I allt väsentligt	Rekommendationer
Har familjenämnden säkerställt att relevanta kontrollaktiviteter identifieras och utförs (exempelvis kontroller av sökandes ekonomiska situation samt attester, behörigheter och rättigheter i systemen), både inför och efter utbetalning av ekonomiskt bistånd? Har familjenämnden säkerställt att ändamålsenliga egenkontroller av handläggningen av ekonomiskt bistånd genomförs?	Vid samtliga inkomna ansökningar genomförs kontroller som används som underlag i bedömningen. Det finns ett upprättat årshjul som beskriver kontroller som görs löpande under året. Stickprov sker månatligen av slumpmässigt utvalda ärenden. Under 2022 och 2023 har det genomförts egenkontroller av ärenden som varit aktuella för försörjningsstöd i två år eller mer. Utöver detta genomförs inga egenkontroller av handläggningen.	Utveckla egenkontrollerna till att omfatta kontroller av att handläggning sker enligt framtagna riktlinjer och rutiner.
Revisionsfråga	Bedömning: I allt väsentligt	Rekommendationer
Finns rutiner för vilka åtgärder som ska vidtas vid misstankar om bidragsbrott samt rutiner för återkrav?	Familjenämnden har dokumenterade rutiner för vilka åtgärder som ska vidtas vid misstankar om bidragsbrott samt rutiner för återkrav. Vi noterar dock att det finns motstridiga uppgifter i processbeskrivningen och delegationsordningen rörande vem som ska fatta beslut om polisanmälan. Vi noterar även att det inte framgår av processbeskrivningen vem som ska underrätta andra myndigheter vid misstanke om felaktig utbetalning.	Se över formuleringar i styrdokument rörande rätt att fatta beslut om polisanmälan samt ansvar för att efterleva lagen om underrättelseskyldighet.

2023-11-14

Revisionsfråga	Bedömning: Nej	Rekommendationer
Finns en strukturerad samverkan inom kommunen samt med relevanta externa myndigheter?	Vi gör bedömningen att det inte sker en strukturerad samverkan inom kommunen eller med relevanta externa myndigheter.	Utveckla ett samarbete inom kommunen samt med relevanta externa myndigheter för att utbyta erfarenheter som kan bidra till att minska risken för oegentligheter och felaktiga utbetalningar.
Revisionsfråga	Bedömning: Nej	Rekommendationer
Sker kompetensstärkning inom området för medarbetare och chefer för att stärka arbetet kring insatser för att förebygga felaktiga utbetalningar och intern kontroll?	Vår bedömning är att kompetensförstärkning inom området inte sker inom familjenämnden.	Kontinuerligt utbilda medarbetare och chefer inom området i syfte att stärka kompetensen avseende arbete kring insatser för att förebygga felaktiga utbildningar och intern kontroll.

2 Bakgrund

KPMG har av Tomelillas kommuns revisorer fått i uppdrag att översiktligt granska den interna kontrollen avseende processen för ekonomiskt bistånd. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2023.

I betänkandet *Kontroll för ökad tilltro (SOU 2020:35)*¹ konstateras att förutsättningarna för ett mer sofistikerat och medvetet missbruk av välfärdssystemen har ökat under de senaste två decennierna. Faktorer som framhålls vara bidragande till detta är digitaliseringen av välfärden, ökad rörlighet av arbetskraft och ett ökat inslag av privata utförare i välfärdssystemen. Välfärdsbrottslighet definieras av SKR som när en extern aktör – företag eller privatperson – otillbörligen utnyttjar kommunala medel för egen vinning.

Vad gäller processen för ekonomiskt bistånd behöver nämnden tillse att det finns ett ändamålsenligt internkontrollsystem som motverkar felaktiga utbetalningar, exempelvis vid utbetalning av ekonomiskt bistånd. Risker som kan föreligga i en kommun är oklara riktlinjer och kontrollrutiner för bedömning av den enskildes kvalificering och för beviljande av stöd. Det föreligger även utmaningar i vilka möjligheter och förutsättningar den enskilda handläggaren har att genomföra kontroller.

Med anledning av ovanstående drar kommunens revisorer i sin riskanalys slutsatsen att arbetet med att förebygga felaktiga utbetalningar samt intern kontroll avseende processen för ekonomiskt bistånd, är ett område där fördjupad granskning bör genomföras under 2023.

2.1 Syfte, revisionsfråga och avgränsning

Syftet med granskningen är att bedöma om familjenämnden har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende processen för ekonomiskt bistånd.

Granskningen har omfattat följande revisionsfrågor:

- Har familjenämnden säkerställt att en riskanalys med inriktning på oegentligheter har genomförts?
- Har familjenämnden dokumenterade rutiner och riktlinjer för att motverka risken för felaktigheter inom processen för ekonomiskt bistånd?
- Har familjenämnden säkerställt att relevanta kontrollaktiviteter identifieras och utförs (exempelvis kontroller av sökandes ekonomiska situation samt attester, behörigheter och rättigheter i systemen), både inför och efter utbetalning av ekonomiskt bistånd?
  - Har familjenämnden säkerställt att ändamålsenliga egenkontroller av handläggningen av ekonomiskt bistånd genomförs?
- Finns rutiner för vilka åtgärder som ska vidtas vid misstankar om bidragsbrott samt rutiner för återkrav?

¹ Betänkande - Kontroll för ökad tilltro avseende utredningen om samordning av statliga utbetalningar från välfärdssystemen, Statens offentliga utredningar (SOU 2020:35)

- Finns en strukturerad samverkan inom kommunen samt med relevanta externa myndigheter?
- Sker kompetensstärkning inom området för medarbetare och chefer för att stärka arbetet kring insatser för att förebygga felaktiga utbetalningar och intern kontroll?

2.2 Revisionskriterier

I granskningen utgörs revisionskriterierna av:

- *Kommunallagen 6 kap. 6 §*. Nämnderna ska var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten. De ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.
- *Bidragsbrottslagen (2007:612)*. Kommunen har en skyldighet att enligt 6 § bidragsbrottslag polisanmäla fall där kommunen har anledning att anta att ett bidragsbrott begåtts.
- *Lag (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen* samt SFS 2019:653 Lag om ändring i lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9)
- Tillämpbara interna rutiner och riktlinjer.

2.3 Metod

Granskningen har genomförts genom att relevant dokumentation analyserats, bland annat internkontrollplan, handbok – felaktiga utbetalningar, kvalitetsberättelse, riktlinjer för ekonomiskt bistånd, process för löpande ansökning om försörjningsstöd, process för att utreda felaktiga utbetalningar och bidragsfusk samt årshjul för försörjningsstöd. Utifrån dokumentanalysen har fördjupade intervjuer med familjenämndens presidium samt berörda tjänstepersoner inom individ- och familjeomsorgen genomförts.

Genomförande av stickprovskontroller av utbetalningar har inte ingått i granskningen.

Samtliga av de intervjuade har haft möjlighet att faktakontrollera granskningen.

3 Resultat av granskningen

3.1.1 Organisation

Ekonomiskt bistånd är ett stöd som personer kan ansöka om från kommunen vid problem att försörja sig själv och sin familj. Regler och förutsättningar att få beviljat ekonomiskt bistånd finns i socialtjänstlagen (2001:453). Storleken på det ekonomiska biståndet påverkas av hela hushållets tillgångar och inkomster. Vidare baseras omfattningen på en riksnorm som beslutas av regeringen vilken är gemensam för alla kommuner.

I Tomelilla kommun är det enheten för arbete och försörjning som handlägger ärenden avseende ekonomiskt bistånd. Enheten är organiserad inom familjenämnden. Enheten består av socialchef, enhetschef, administratör samt fyra socialsekreterare som handlägger ärenden avseende ekonomiskt bistånd.

3.1.2 Riskanalys och internkontrollplan

Internkontrollplanen för familjenämnden tas fram tillsammans mellan verksamhet och nämnd. I ett första skede identifieras risker som sammanställs i en bruttolista med riskvärdering. Utifrån riskvärderingen beslutar nämnden om risker som ska ingå i internkontrollplanen för året.

Av familjenämndens riskanalys och internkontrollplan 2023 framgår ingen identifierad risk som avser felaktigheter inom processen för ekonomiskt bistånd. Intervjuade uppger dock att det finns en medvetenhet om risken för oegentligheter samt att det sker en informell, löpande diskussion avseende området. Vid intervjuer framgår att riskerna inom området bedöms som låga utifrån att det enligt de intervjuade finns ändamålsenliga rutiner och processer på plats inom hanteringen av ekonomiskt bistånd.

3.1.3 Bedömning

Vi konstaterar att familjenämnden inte har säkerställt att en riskanalys med inriktning på oegentligheter har genomförts.

Vi noterar att familjenämnden inte genomfört en riskanalys som specifikt beaktar risken för oegentligheter i samband med beslut och utbetalning av ekonomiskt bistånd. Utifrån intervjuerna bedömer vi att det finns en riskmedvetenhet och att risker diskuteras löpande utifrån processen. Vi bedömer att det är av vikt att återkommande analysera och dokumentera risken för felaktiga utbetalningar och oegentligheter inom ekonomiskt bistånd.

3.2 Riktlinjer, rutiner och kontrollaktiviteter

3.2.1 Riktlinjer för ekonomiskt bistånd

Familjenämnden har antagit *Riktlinjer för ekonomiskt bistånd*² som utgör stöd i handläggningen av ekonomiskt bistånd. Bland annat framgår att felaktiga utbetalningar ska förebyggas genom att de sökande får tydlig information och vägledning avseende ansökanen samt att kontroller ska ske före en utbetalning. Av riktlinjerna framgår att kontroller av bland annat identitet, uppehållstillstånd/registrerad uppehållsrätt, vistelse, boende, folkbokföring, vårdnadshavare för barn i hushållet, inkomst och tillgångar genomförs innan beslut fattas i ärendet. Det framgår även att vissa omständigheter bör uppmärksammas i samband med utredning då dessa kan leda till felaktiga utbetalningar. Dessa omständigheter avser bland annat att klienten underhåller sammanboende, att barn som uppges ingå i hushållet inte vistas i hushållet, inkomster från anställning eller svartarbete, underhållandet av tillgångar eller att den sökande uppbär ekonomiskt bistånd i annan kommun.

Det framgår av riktlinjerna att uppgifter som sökande avlämnar vid ansökningar kan komma att kontrolleras vid stickprovskontroller, för att motverka felaktiga utbetalningar. Det framgår ytterligare att det krävs att den sökande lämnar samtycke för att vissa kontroller ska få genomföras.

Enligt gällande riktlinjer ska följande kontroller alltid genomföras vid en ansökan:

- Identitet
- Medborgarskap och uppehållstillstånd respektive uppehållsrätt
- Uppgifter om boende och vistelse
- Uppgifter om folkbokföring
- Hushållssammansättning
- Vårdnadshavare för barn boende i hushållet
- Tidigare aktualitet vid socialtjänst och var?
- Inkomster
- Tillgångar
- Sysselsättning

Process för löpande ansökan om försörjningsstöd

Det finns en upprättad process³ i kommunen som beskriver hur en inkommen ansökan ska hanteras, utredas och hur beslut ska fattas. En ansökan kommer i huvudregel in

² Antagen av Familjenämnden, 2020-03-27

³ Giltig från och med 2020-01-01, fastställd av socialchef

digitalt eller i pappersformat. Ansökningar kan dock även inkomma i annan form eller muntligen, vilket även måste tas hänsyn till.

Processen startar med att en klient ansöker digitalt där verksamhetssystemet aktualiserar ansökan, inleder utredning och sedan informerar socialsekreterare att en ansökan har kommit in. Det är sedan socialsekreterare som tar över handläggningen av ärendet och fattar beslut om den enskilde har rätt till bistånd. Vid inkommen ansökan via post eller reception är det funktionen administrativ assistent som ansvarar för att ansökningen datumstämplas och att handlingarna därefter journalförs. När ansökningar lämnas in i pappersformat eller likande sker en kontroll av de underlag som kommit in. Bland annat sker kontroll av kontoutdrag, betalda fakturor som förs in i normberäkningen samt att en sökning görs gentemot den digitala tjänsten SSBTEK⁴ där information från olika statliga myndigheter finns samlade.

Träffar med klienter

Som en del av utredningsprocessen kan hembesök förekomma. Syftet med hembesök är bland annat att skaffa sig en bild av ett boendes skick vid eventuellt hyrestillägg för lägenhetsunderhåll. Syftet kan även vara att säkerställa att klienten bor på uppgiven adress eller i samband med utredning av behov av hemutrustning.

Enligt intervju genomförs hembesök där behov finns, vilket kan vara inför ett beslut eller vid omprövning av ett ärende. Huruvida det ska ske utgår från en individuell bedömning i varje ärende. Det uppges att hembesök bland annat har använts för att utreda ett ärende där kommunen misstänkte felaktiga uppgifter kring samboskap.

3.2.2 Kontrollaktiviteter

Enheten för arbete och försörjning har upprättat ett årshjul för försörjningsstöd, per 2022-01-18. Av årshjulet framgår vilka kontroller som ska genomföras för att minska risken för felaktiga utbetalningar.

Tabell 1: Årshjul försörjningsstöd

Månad	Kontroller
Januari	Kontroll mot infotorg ⁵ (Folkbokföring, hur många är folkbokförda på adressen, antal registrerade bilar och företag)
Februari	Begär in kontosammanställning och gallra bankkonton/bankgiro/plusgiro + spelkonton. Kontrollera uppehållstillstånd.

⁴ Sammansatt bastjänst för ekonomiskt bistånd - SSBTEK, digital tjänst för ekonomiskt bistånd. Tjänsten gör det möjligt för kommunen att via sitt verksamhetssystem få information från statliga myndigheter och organisationer. Försäkringskassan sköter den tekniska driften, ger support och ansluter nya kommuner.

⁵ Bisnode Infotorg är en tjänst som samlar information från över 100 datakällor med information om personer, företag, fastigheter, fordon och juridik.

Tomelilla kommun

Granskning av intern kontroll avseende processen för ekonomiskt bistånd

2023-11-14

Mars	Begära in kontosammanställning och gallra bankkonto/bankgiro/plusgiro + spelkonton. Stickprov för samtliga en månad bakåt. Finns gymnasieungdom i hushållet skickas infobrev om studenten.
April	Begära in Skattedeclaration. Planera inför eventuellt dubbla beslut till sommaren. ⁶
Maj	Begära in nya hyreskostnaden och aktuell hyresavi, reglera högsta godtagbara boendekostnad, uppdatera notis.
September	Kontroll mot <i>infotorg</i> (Folkbokföring, hur många på adressen, bilar, företag, relationer)
Oktober	Kontrollera barnomsorgsavgift, kvarstående föräldradagar och info om barnens skolor. Skola och årskurs. Skicka infobrev.
November	Informationsbrev om tidigare inlämning och utbetalning inför jul.
December	Uppdatera riksnormen.

Intervjuade uppger att socialsekreterarna inom ekonomiskt bistånd ansvarar för att genomföra kontrollerna utifrån årshjulet. Dokumentation ska ske i ärendehanteringssystemet.

Enligt uppgift ska årshjulet följas upp vid de veckovisa möten som handläggarna inom enheten genomför. Revidering av årshjulet uppges ske utifrån behov. I nuvarande ärendehanteringssystem finns inte årshjulet inlagt för att påminna om att kontroller ska genomföras. Intervjuade uppger att det har funnits med som en notis i det tidigare aktuella ärendehanteringssystemet. Enligt de intervjuade finns det en risk att kontroller missas utifrån att ärendehanteringssystemet och årshjulet inte samverkar. För att motverka risken är årshjulet enligt uppgift en ständigt återkommande punkt på handläggarnas interna veckomöten.

3.2.2.1 Stickprov

Vid intervju framgår att administratören för individ- och familjeverksamheten ansvarar för att genomföra kontroller i form av stickprov. Stickproverna genomförs genom en upprättad rutin månadsvis och dokumenteras i ärendehanteringssystemet.

Urval

Urval sker utifrån inkomna ansökningar, vilka framgår av kommunens verksamhetssystem, *Combaine*. Urvalet sker slumpmässigt på ungefär var 10-15:e ansökan, som sker löpande under månaden.

⁶ Inför semesterperioden ses möjligheten över att fatta dubbla beslut för de ärenden där de inte är förändrad planering. Besluten fattas för två månader på samma gång, dock delas utbetalningarna upp i två olika utbetalningar.

2023-11-14

Begäran

Inför ett stickprov går information om kontrollen ut till klient, i utskicket efterfrågas kompletterande underlag i form av bland annat kontoutdrag för samtliga konton en månad bakåt, kvitto på betald hyra och el samt elräkning. Har klienten ansökt om medel för ytterligare kostnader exempelvis läkarvård, mediciner och resor så begärs ytterligare underlag in. När begäran går ut till klient skapas ett ärende i verksamhetssystemet utifrån mall och en journalanteckning upprättas automatiskt i samband med signering.

Handläggning

När klienten skickat in underlag stämplas och journalförs det i verksamhetssystemet. Vid signering skapas en journalanteckning automatiskt i verksamhetssystemet. En kontroll av underlaget görs mot ansökan och korrigeringar görs vid behov i normberäkningen utifrån underlagen. En sökning gentemot SSBTEK genomförs även för att samla in ekonomiska uppgifter om klienten från ett antal myndigheter och organisationer. Där framgår bland annat uppehållstillstånd och fordonsinnehav, samt vilka förmåner, insatser eller annat ekonomiskt stöd som har beviljats.

Om avvikelser upptäcks i samband med ett stickprov, lämnas handlingarna över till berörd socialsekreterare, som sedan ansvarar för vidare utredning och beslut i ärendet. Vid avvikelser i stickprov dokumenterar socialsekreterare avvikelserna i ett eventuellt avslagsbeslut. Socialsekreteraren fattar därmed beslut om den enskilde har rätt till bistånd i enlighet med socialtjänstlag (2001:453).

Om klienten inte skickar in underlag för stickprovet inom en vecka överlämnas ärendet till socialsekreterare för vidare bedömning.

3.2.3 Egenkontroller

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9) definierar egenkontroll som systematisk uppföljning och utvärdering av den egna verksamheten samt kontroll av att verksamheten bedrivs enligt de processer och rutiner som ingår i verksamhetens ledningssystem.

Individ- och familjeverksamheten har tagit fram en kvalitetsberättelse för 2022, vilken utgör är en övergripande årlig redovisning av kvaliteten i verksamheten. Kvalitetsberättelsen redogör för genomförda egenkontroller under 2022. Respektive enhet ansvarar för egenkontroller av sin verksamhet.

Under 2022 hade verksamheten ett särskilt fokus på ärenden som varit aktuella för försörjningsstöd i två år eller mer. Av kvalitetsberättelsen framgår att socialsekreterarna träffade klienter oftare, ny kontakt togs med vården, utredning blev mer intensiv avseende sökandes behov för att bli självförsörjande samt att det genomfördes insatser för att få sökande ut i rätt försörjning. Motsvarande kontroll genomförs även under 2023.

Utöver ovan beskrivna kontroll, har någon ytterligare egenkontroll för att följa upp verksamhetens kvalitet rörande ekonomiskt bistånd inte genomförts under året.

3.2.4 Bedömning

Vår bedömning är att familjenämnden har dokumenterade rutiner och riktlinjer för att motverka risken för felaktigheter inom processen för ekonomiskt bistånd.

Familjenämnden har upprättade riktlinjer för ekonomiskt bistånd, årshjul för kontroller samt rutin för stickprov, inklusive rutiner för hur identifierade avvikelser ska hanteras. Vi bedömer att dessa är ändamålsenliga för att motverka risken för felaktigheter inom processen för ekonomiskt bistånd.

Vår bedömning är att familjenämnden i allt väsentligt har säkerställt att relevanta kontrollaktiviteter identifieras och utförs, både inför och efter utbetalningar av ekonomiskt bistånd.

Vid samtliga inkomna ansökningar genomförs kontroller som används som underlag i bedömningen. Det finns ett upprättat årshjul som beskriver kontroller som görs löpande under året. Stickprov sker månatligen av slumpmässigt utvalda ärenden. Vi bedömer att det vore till fördel om kontrollerna i årshjulet integreras tydligare i verksamhetssystemet, för att underlätta uppföljning av att momenten utförs enligt plan.

Vår bedömning är att familjenämnden delvis har säkerställt att ändamålsenliga egenkontroller av handläggningen av ekonomiskt bistånd genomförs.

Under 2022 och 2023 har det genomförts kontroller av ärenden som varit aktuella för försörjningsstöd i två år eller mer. Utöver detta genomförs inga egenkontroller av handläggningen. Vi bedömer att nämnden bör utveckla egenkontrollerna till att omfatta kontroller av att handläggning sker enligt framtagna riktlinjer och rutiner. Dessa kontroller kan med fördel utföras av någon annan än de som utför handläggningen.

3.3 Rutiner vid misstankar om bidragsbrott

3.3.1 Utredda felaktiga utbetalningar och bidragsfusk

Av riktlinjerna för ekonomiskt bistånd framgår information om vilket lagstöd som finns för att återkräva utbetalt ekonomiskt bistånd, när biståndet är utbetalt på felaktiga grunder. Av riktlinjerna framgår även att kommunen enligt bidragsbrottslagen är skyldig att göra en polisanmälan om det finns anledning att tro att ett bidragsbrott har begåtts i samband med ansökan om ekonomiskt bistånd.

Nämnden har två dokument som närmare beskriver hur misstankar om felaktiga utbetalningar och bidragsfusk ska hanteras, dels *Handbok – Att utreda felaktiga utbetalningar och bidragsbrott*⁷, dels en processbeskrivning. Dokumenten beskriver handlägningsprocessen i en utredning vid misstanke om en felaktig utbetalning och/eller bidragsbrott, från det att en misstanke uppstår till att beslut om återkrav och/eller polisanmälan ska fattas.

Enligt handboken är det övergripande målet med handläggningen av ekonomiskt bistånd är att rätt bistånd ska betalas ut till rätt klient. Om det skulle uppstå misstanke

⁷ Upprättad av enhetschef AFÖ, fastställd av kvalitetschef, giltig från och med 2021-02-15

om en felaktig utbetalning ska detta utredas i syfte att säkerställa om utbetalningen varit felaktig eller inte. Handboken redogör för vilka lagar som främst reglerar arbetet mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott inom ekonomiskt bistånd.

I enlighet med Bidragsbrottslagen (2007:612), ska socialtjänsten polisanmäla misstankar om brott. Inför en anmälan bör myndigheten genomföra en preliminär bedömning av om det föreligger uppsåt eller grov oaksamhet.

Underrättelseskyldigheten innebär enligt Lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, att myndigheter har skyldighet att underrätta varandra om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån felaktigt betalats ut eller betalats ut med för högt belopp.

Process – Utreda felaktiga utbetalningar och bidragsfusk

Om socialsekreteraren misstänker eller får kännedom om misstanke att en felaktig utbetalning har genomförts finns det en upprättad process⁸ som ska följas. Av processen framgår hur utredning av ett ärende om misstanke ska hanteras avseende förhandsbedömning, om ett ärende ska utredas eller inte, hur ett ärende utreds, eventuell polisanmälan samt hur ett ärende ska avslutas.

Ärenden vid misstanke om felaktig utbetalning kan inkomma internt, externt via andra myndigheter eller genom privatpersoner. Enligt processbeskrivningen ansvarar socialsekreterare för att aktualisera ett ärende och importera eventuellt inkomna handlingar, när socialtjänsten får kännedom om misstanken. Efter aktualiseringen utför socialsekreterare en förhandsbedömning om en utredning ska inledas eller ej. Det är socialsekreteraren och enhetschef som beslutar om ett ärende ska utredas eller ej.

Handboken beskriver vad en utredning om återkrav ska innehålla, hur kommunikation ska ske med klienten samt under vilka förutsättningar beslut om återkrav kan fattas. Enligt nämndens delegationsordning är det enhetschef som beslutar om att återkräva ekonomiskt bistånd.

Processbeskrivningen anger under momentet "utreda" att socialchef fattar beslut om polisanmälan ska göras eller inte. Under nästföljande moment "fatta beslut" står att socialsekreterare fattar beslut om att polisanmälan ska göras. Vid en eventuell polisanmälan är det enhetschefen som har ansvaret att ta kontakt med polismyndigheten. I nämndens delegationsordning anges att socialchef har delegerad rätt att besluta om polisanmälan vid brott mot den egna verksamheten.

Handboken nämner skyldigheten att underrätta andra myndigheter vid misstanke om felaktiga utbetalningar från dem, däremot anger processbeskrivningen inte vem som är ansvarig för att göra detta.

Intervjuade beskriver att rutinerna för att utreda felaktiga utbetalningar och bidragsfusk är kända och används vid misstanke, det har dock inte varit vanligt förekommande i kommunen.

---

⁸ Upprättad av Enhetschef AFÖ, Fastställd av socialchef, giltig från och med 2021-02-15

3.3.2 Bedömning

Vår bedömning är att det i allt väsentligt finns rutiner för vilka åtgärder som ska vidtas vid misstankar om bidragsbrott samt rutiner för återkrav.

Familjenämnden har dokumenterade rutiner genom en handbok samt en processbeskrivning för vilka åtgärder som ska vidtas vid misstankar om bidragsbrott samt rutiner för återkrav. Vi noterar dock att det finns motstridiga uppgifter i processbeskrivningen och delegationsordningen rörande vem som ska fatta beslut om polisanmälan. Vi noterar även att det inte framgår av processbeskrivningen vem som ska underrätta andra myndigheter vid misstanke om felaktig utbetalning.

3.4 Samverkan och kompetensstärkning

Av intervjuer framgår att samverkan sker löpande med externa aktörer. Exempelvis anges att kontroller av uppgifter så som adresser och skatteuppgifter tas in från Skatteverket och Försäkringskassan i samband med handläggningen. Vid intervjuer framgår att det finns en medvetenhet om att socialsekreterarna ska anmäla till andra myndigheter om misstanke om felaktigheter uppstår.

Utöver ovan anges det inte finnas någon strukturerad samverkan varken med andra myndigheter, andra kommuner eller med andra verksamheter inom kommunen med syfte att utbyta erfarenheter eller stärka socialsekreterarnas kompetens kring risken för felaktiga utbetalningar.

Utbildning och kompetensförsörjning

Intervjuade uppger att det inte har genomförts någon särskild riktad utbildning inom området välfärdsbrott eller felaktiga utbetalningar inom kommunen. Vidare uppges att utbildning och kompetensutveckling för medarbetare utförs vid behov samt att frågan avseende kompetensutveckling lyfts under medarbetardialoger.

3.4.1 Bedömning

Vår bedömning är att det inte finns en strukturerad samverkan inom kommunen eller med relevanta externa myndigheter.

Samverkan inom kommunen och med relevanta externa myndigheter sker vid olika kontroller i samband med ansökan om ekonomiskt bistånd samt löpande i samband med stickprovskontroller vid omprövning av beslut. Dock har samverkan inte skett på ett strukturerat sätt för att utbyta erfarenheter eller stärka kompetensen rörande felaktiga utbetalningar.

Vår bedömning är att det inte sker kompetensstärkning inom området för medarbetare eller chefer för att stärka arbetet kring insatser för att förebygga felaktiga utbetalningar och intern kontroll.

Medarbetare och chefer har inte deltagit på någon intern eller extern utbildning för att stärka arbetet kring insatser för att förebygga felaktiga utbetalningar och intern kontroll. Vi ser det som viktigt att kompetensstärkande insatser inom området kontinuerligt sker, dels för nya medarbetare, dels för att vidareutbilda befintliga medarbetare utifrån att

området med att förebygga felaktiga utbetalningar är komplext och ständigt föränderligt.

4 Samlad bedömning och rekommendationer

Syftet med granskningen har varit att bedöma om familjenämnden har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende processen för ekonomiskt bistånd.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att familjenämnden delvis har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende processen för ekonomiskt bistånd.

Familjenämnden bedömer risken för oegentligheter inom ekonomiskt bistånd som låg enligt intervjuer, och inga risker återfinns i verksamhetens riskanalys. Vi bedömer dock att det är av vikt att återkommande analysera och dokumentera risken för felaktiga utbetalningar och oegentligheter inom ekonomiskt bistånd. Detta mot bakgrund av att riskbilden är komplex och i ständig förändring.

Familjenämnden har upprättade styrdokument för handläggningen av ekonomiskt bistånd med fastställda kontroller rörande uppgifter om klienten inför utbetalning av bidrag, vilka vi bedömer minskar risken för utbetalningar på felaktiga grunder. Vi bedömer dock att egenkontrollerna för att kvalitetssäkra att verksamheten sker enligt upprättade rutiner och riktlinjer bör stärkas.

Familjenämnden har dokumenterade rutiner för vilka åtgärder som ska vidtas vid misstankar om bidragsbrott samt rutiner för återkrav. Vi ser dock att dessa bör förtydligas vad gäller beslutsrätt rörande polisanmälan samt ansvar för skyldigheten att underrätta andra myndigheter om misstänkt felaktig utbetalning.

Vi bedömer att nämnden med fördel kan arbeta mer med kompetensstärkning inom området intern kontroll och risker för felaktiga utbetalningar genom utökad samverkan intern inom kommunen, med relevanta myndigheter och andra kommuner, samt genom att säkerställa regelbundna utbildningar för medarbetare och chefer.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi familjenämnden att:

- Beakta oegentligheter i riskanalysarbetet samt att inkludera kontrollmoment kopplat till området i nämndens internkontrollplan.
- Utveckla egenkontrollerna till att omfatta kontroller av att handläggning sker enligt framtagna riktlinjer och rutiner.
- Se över formuleringar i styrdokument rörande rätt att fatta beslut om polisanmälan samt ansvar för att efterleva lagen om underrättelseskyldighet.
- Utveckla ett samarbete inom kommunen samt med relevanta externa myndigheter för att utbyta erfarenheter som kan bidra till att minska risken för oegentligheter och felaktiga utbetalningar, samt för att säkerställa att underrättelser lämnas enligt gällande lagstiftning.

Tomelilla kommun

Granskning av intern kontroll avseende processen för ekonomiskt bistånd

2023-11-14

- Kontinuerligt utbilda medarbetare och chefer inom området i syfte att stärka kompetensen avseende arbete kring insatser för att förebygga felaktiga utbildningar och intern kontroll.

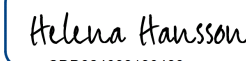
Datum som ovan

KPMG AB

DocuSigned by:

94C78967DB4746A...

Ida Brorsson

Certifierad kommunal yrkesrevisor

DocuSigned by:

CDD924093130489...

Helena Hansson

Verksamhetsrevisor

DocuSigned by:

AA2ACE1F223C4BD...

Sofia Gunnarsson

Verksamhetsrevisor

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.